

۲۰۹۱۸۲.
۹۸/۱۳۷

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اربعه چهل در اعمال حقوقی

مؤلف:

مجید رسولی

۱۳۹۸

سرشناسه	: رسولی، مجید، ۱۳۵۲-
عنوان و نام پدیدآور	: اثر جهل در اعمال حقوقی / مؤلف مجید رسولی.
مشخصات نشر	: تهران: مهر کلام، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۸۹ ص.
شابک	: 978-622-6896-15-3
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: جهل (فقه)
موضوع	: Ignorance (Islamic law)
موضوع	: جهل (حقوق) -- ایران
موضوع	: Ignorance (law) -- Iran
رده بندی کنگره	: BP۱۹۸/۶
رده بندی دی	: ۲۹۷/۲۷۹
شماره ثبت	: ۵۹۴۶۱۳۶

عنوان کتاب: اثر جهل در اعمال حقوقی

مؤلف : مجید رسولی

ناشر : مهر کلام

نوبت چاپ : اول

سال چاپ : ۱۳۹۸

تیراژ : ۵۰ نسخه

شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۶۸۹۶-۱۵-۳

چاپ : غزال

قیمت : ۲۰۰۰۰ تومان

تکثیر تمام یا بخشی از این کتاب به هر شکلی (بصورت صوتی، تصویری، الکترونیکی، ...) منوط به اجازه کتبی است.

«مسئولیت صحت مطالب کتاب با مؤلف است»

آدرس: تهران، میدان انقلاب، خیابان منیری جاوید، پلاک ۷۴، انتشارات مهر کلام

تلفن تماس: ۶۶۴۶۳۲۴۵

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۷
مقدمه.....	۹
فصل اول : کلیات.....	۱۷
مبحث اول: مفاهیم.....	۱۷
گفتار اول: مفاهیم اصلی.....	۱۸
الف - جهل.....	۱۸
ب- اعمال حقوقی.....	۲۳
گفتار دوم: مفاهیم مرتبط.....	۲۸
الف - نسیان.....	۲۸
ب - سهو.....	۲۹
ج- غفلت.....	۳۰
د- خطاء.....	۳۱
ه - سفاهت (سفه).....	۳۲
و - حماقت.....	۳۳
ز - غرر و غبن.....	۳۳
ی - تردید.....	۳۴
ل - وهم و ابهام.....	۳۵

- مبحث دوم - جهل و اقسام آن در فقه و حقوق مدنی ۳۶
- گفتار اول - پیشینه‌ی تاریخی جهل و انواع آن در فقه اسلام ۳۷
- الف - تقابل علم و جهل و رویکرد تاریخی بر آن ۳۷
- ب- انواع جهل و جایگاه آن در فقه اسلام ۳۸
- گفتار دوم - جهل اعمال حقوقی در فقه ۴۰
- الف - عذر جهل به قانون یا موضوع در فقه ۴۱
- ب- معذرت جهل در اعمال حقوقی ۴۱
- فصل دوم: قلمرو مل و مستندات آن ۴۷
- مبحث اول: قلمرو ۴۷
- گفتار اول - قلمرو جهل در آیه ۴۷
- گفتار دوم - قلمرو جهل در سنن ۴۹
- الف - جهل در موضوع معامله ۵۰
- ب- جهل در هویت موضوع عقد ۵۱
- ج- جهل در نوع عقد ۵۱
- د- جهل در شخص طرف قرارداد ۵۱
- ه - جهل در علت تعهد و جهت معامله ۵۲
- گفتار سوم - قلمرو جهلهای مؤثر ۵۳
- گفتار چهارم - اثبات جهل ۵۴
- مبحث دوم - مستندات و شرایط تأثیر گذاری جهل ۵۶
- گفتار اول - مستندات معذورت جاهل در روایات فقهی ۵۷
- الف- حدیث رفع از ادله‌ی براءت ۵۷
- ب- در روایات خاص ۵۸

گفتار دوم - قاعده اشتراک احکام میان عالم و جاهل.....	۵۹
گفتار سوم - قاعده وجوب تعلم احکام.....	۵۹
گفتار چهارم - نظام حقوقی بر معذوریت جاهل.....	۶۰
الف - استقرای موارد معذوریت.....	۶۰
ب - گذر از استقرا به نظریه و بررسی ساز.....	۶۲
فصل سوم: آثار و ضمانت اجرای آن.....	۶۳
مبحث اول - آثار جهل در انتظار فقیهان.....	۶۳
گفتار اول - معاملات جاهل.....	۶۴
الف - انشای سبب.....	۶۴
ب - مسبب در معاملات.....	۶۵
گفتار دوم - اصل عملی حاکم بر معاملات جاهل.....	۶۶
الف - معاملات شخصی.....	۶۷
ب - معاملات کلی.....	۶۷
مبحث دوم - آثار جهل در اعمال حقوقی در حقوق ایران.....	۶۸
گفتار اول - جهل موجب بطلان.....	۶۹
الف - بطلان مطلق.....	۶۹
ب - بطلان نسبی.....	۶۹
گفتار دوم: جهل موجب عدم نفوذ و خيار فسخ.....	۶۹
الف - موجب عدم نفوذ.....	۶۹
ب - موجب خيار فسخ.....	۶۹
گفتار سوم: جهل غیر مؤثر.....	۷۳
الف - جهل در داعی یا انگیزه‌های شخصی.....	۷۴

- ب- جهل در اوصاف غیر اساسی ۷۵
- ج- جهل در قانون و آثار قانونی عقد ۷۵
- گفتار چهارم - شرایط کلی تأثیر جهل در قانون مدنی ایران ۷۶
- الف - جهل در علت عمده عقد (جهل مرکب) ۷۶
- ب- قرار گرفتن جهل در قلمرو تراضی ۷۷
- ج- شرایط تأثیر جهل در خود موضوع و شخص طرف معامله ۷۷
- نتیجه گیری ۷۹
- منابع ۸۵

www.ketab.ir

پیشگفتار

هموار، موضوع مسئولیت جاهل، مورد بحث فقها و حقوقدانان بوده و می‌باشد. اینکه، ندی مسئولیت فرد جاهل به حکم، در نظام حقوقی و فقهی ایران، چقدر است، مسئله بسیار مهم و تأثیر گذاری در روابط میان اشخاص تلقی می‌شود. فقها و حقوقدانان نظرات متفاوتی، در مورد محدوده مسئولیت شخص جاهل دارند. با توجه به اصول کلی حقوقی، قواعد مسلم عقلی و شرعی، بایستی برای رفع مسئولیت از شخص جاهل ملاک‌های دلالت‌رانه گردد. نباید مطلقاً و بدون استثناء فرد جاهل به حکم (قانون) را مسئول دانست. قاعده، اثر جهل در اعمال حقوقی یک قاعده کلی بوده و اطلاق دارد. و این اطلاق قاعده، از دایره اصلی آن می‌باشد. نظری که بحث فقهی وجوب تعلم احکام شرعی را به قوانین موضوعه سبایت می‌دهد، اشکال داشته و قابل قبول نیست. مهمترین اساس این قاعده تحکیم نظام عمومی است. قاعده عقلی قبح عقاب بلایبان، حدیث رفع، برخی آیات قرآن و دلالت‌ی روایی و...، شخص جاهل را فاقد مسئولیت می‌دانند و عقاب یا مؤاخذه کسی که تکلیف به او نرسیده است را، قبیح می‌دانند. البته انسان باید تا حد معقولی دنبال تکلیف بگردد. شارع تکلیفی که فوق طاقت مکلف، است «تکلیف ما لا یطاق» نمی‌کند. اصول علم نسبت به قانون، ملازمه با علم به زبان قانون «حقوق» دارد، در حالی که اکثریت جامعه، زبان قانون را بلد نیستند پس تکلیف آنها، به فراگیری قانون، تکلیف مالایطاق می‌باشد. درست است که اگر فرض علم افراد، نسبت به قانون نباشد، نظم عمومی با خطر مواجه می‌شود، اما بایستی قبول کرد که فرض یک چیز، لاقلاً، باید اندکی مطابق واقع باشد، در صورتی که در جامعه ما عده بسیار کمی از مردم، به طور کاربردی با قانون آشنایی دارد. معیارهایی مثل عدم لطمه به نظم عمومی و اخلاق حسنه، عدم تقصیر شخص

جاهل در یادگیری قانون « جاهل قاصر » حسن نیت داشتن شخص جاهل و ... می تواند معیارهای مناسبی برای رفع مسئولیت از شخص جاهل باشد.

www.ketab.ir